

Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
Кафедра педагогіки, культурології та історії

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
з дисципліни «Психологія»
для студентів напряму підготовки:
6.140103 – «Туризм»

Полтава 2014

Укладач: Тодорова І. С. – к. психол.н., доцент кафедри педагогіки, культурології та історії ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Рецензенти:

О. Г. Мирошник, к. психол. н., доцент кафедри психології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
І. Г. Тітов, к. психол. н., доцент кафедри психології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Навчальна програма обговорені схвалена на засіданні кафедри педагогіки, культурології та історії 13 жовтня 2014 р., протокол № 5
_____ проф. Стрельников В. Ю.

«СХВАЛЕНО»

Голова науково-методичної Ради
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»

_____ проф. Рогоза М. Є.
«__» _____ 2014 р.

ВСТУП

Перед вищими закладами освіти поставлені завдання забезпечити фундаментальну науково-теоретичну та практичну професійну підготовку студентської молоді. Необхідною умовою виконання цих завдань є високий рівень психологічної компетентності. Психологія є невід'ємним компонентом наукової організації праці, вона забезпечує гуманне ставлення людей один до одного та сприяє підвищенню продуктивності праці.

Мета курсу: формування знань щодо механізмів психологічних виявів особистості, соціальної групи та навичок спілкування.

Завданням курсу є формування основ наукового світогляду на психологічні проблеми, засвоєння основних термінів та понять психології на рівні їх відтворення і тлумачення; здобуття навичок та елементарних умінь застосовувати їх у практичній діяльності для підвищення конкурентоспроможності фахівця у соціально-психологічній сфері.

Предмет курсу: механізми формування та функціонування психіки людини.

Вивчення змісту курсу дозволяє оволодіти базовими психологічними поняттями, допомагає створити мотиваційну та орієнтовну основи для роботи по самовихованню та саморозвитку. Дослідження власних індивідуальних особливостей, стиля поведінки у групі, характеру спілкування з іншими людьми дозволить студентів виявити та усвідомити особистісні та групові якості, визначить шляхи до професійного та особистого зростання.

Результатом вивчення курсу “Психологія” повинно стати формування гуманістичної спрямованості особисті студента, розвиток його здібностей, знань та вмінь.

Завдяки вивченню дисципліни студенти повинні:

знати:

- основні психічні функції та їх фізіологічні механізми, співвідношення біологічних та соціальних факторів у становленні психіки;
- основні методи психологічного вивчення особистості та колективу ;
- психологічну структуру діяльності особистості, джерела її активності;

- психологічні механізми пізнавальних, емоційних, вольових процесів, засоби регуляції емоційних станів;
- психологічну структуру особистості, основні підходи до визначення індивідуально-психологічних особливостей особистості: спрямованості, темпераменту, характеру, здібностей;
- основи аналізу групової психології, міжособистісних стосунків, спілкування та конфлікту;

вміти:

- користуватися психологічними методами вивчення рівня розвитку професійних здібностей;
- використовувати результати психологічного вивчення особистості та групи з метою підвищення ефективності їх діяльності, створення “психологічного комфорту”;
- надавати психологічну характеристику особистості, використовувати індивідуальний підхід до співпрацівників, підлеглих тощо;
- надавати психологічну характеристику міжособистісним стосункам в групі, розробляти програму виховної роботи для формування трудового колективу.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ»

Змістовий модуль 1. Проблеми загальної психології

Тема 1. Психологія як наука та практика

Предмет психології. Психологія як наука про внутрішній світ та поведінку людини. Завдання та значення психології на сучасному етапі розвитку людства. Теоретична та практична психологія. Психіка та її функції. Нервова система, мозок. Свідоме і несвідоме в діяльності людини. Психічні явища, процеси, стани і властивості – основні форми прояву психіки людини. Проблема розвитку психіки у світі еволюційного вчення. Інстинктивна поведінка. Навичка. Інтелектуальна поведінка. Соціальна обумовленість психіки людини. Проблема методу психологічного дослідження. Спостереження, самоспостереження. Експеримент. Бесіда, інтерв'ю, анке-

тування. Тестування. Вивчення продуктів діяльності. Методи активного психологічного впливу.

Тема 2. Пізнавальні психічні процеси

Поняття про відчуття. Роль відчуттів у пізнавальній діяльності людини. Процес виникнення відчуття. Види відчуттів. Загальні властивості відчуттів. Пороги чутливості. Роль попереднього досвіду в сприйманні. Активний характер сприймання.

Природа і функції уваги. Види уваги. Мимовільна, довільна, післядовільна увага. Зовнішня і внутрішня увага. Властивості уваги. Концентрація. Стійкість. Переключення. Обсяг. Розподіл уваги.

Теорії пам'яті. Види пам'яті. Процеси і закономірності пам'яті. Умови продуктивності довільного запам'ятовування. Збереження. Відтворення. Забування. Індивідуальні відміни в пам'яті. Розвиток пам'яті.

Мислення як вища форма пізнавальної діяльності. Порівняння. Аналіз і синтез. Абстрагування і узагальнення. Судження. Умовиводи. Поняття. Види мислення. Взаємозв'язок мови і мислення. Уява і об'єктивна дійсність. Види уяви. Способи створення нових образів.

Тема 3. Емоційно-вольова сфера особистості

Загальне уявлення про емоційну сферу. Емоції і потреби людей. Функції емоцій. Види емоцій і почуттів. Настрій. Афекти. Пристрасті. Стрес. Фрустрація. Моральні почуття. Інтелектуальні почуття. Естетичні почуття. Загальне поняття про волю. Рефлекторні, мимовільні і довільні дії.

Природа і функції волі. Спонукальна та гальмівна функції волі. Структура складної вольової дії. Підготовчий та виконавчий етапи. Екстернальний та інтернальний локус контролю. Вольові якості особистості. Цілеспрямованість. Самостійність. Ініціативність. Організованість. Наполегливість. Витримка. Рішучість. Недоліки волі: впертість і примхи, навіюваність і негативізм, нестриманість, нерішучість та ін. Самовиховання волі.

Тема 4. Індивідуально-психологічні особливості людини

Індивід та особистість. Спрямованість особистості. Темперамент як динамічна характеристика психічної діяльності людини. Історія розвитку поглядів на фізіологічну основу темпераменту. Властивості вищої нервової діяльності та темпера-

мент. Характеристика основних типів темпераменту. Індивідуальний стиль діяльності. Природа і сутність характеру. Зв'язок характеру з темпераментом. Структура характеру. Розумові, емоційні, вольові риси характеру. Ставлення до інших, до справи, до себе. Вчинок і характер. Акцентуації характеру.

Поняття про здібності. Загальні та спеціальні здібності. Талант, його походження. Роль праці у формуванні та реалізації таланту. Талант і геній. Проблема спадкових та соціальних факторів здібностей. Задатки як природні передумови здібностей. Здібності і професія.

Тема 5. Діяльність особистості

Діяльність та її структура. Загальне поняття про діяльність як форму взаємодії людини з навколишнім середовищем. Будова діяльності. Дія і операції. Види дії: зовнішня і внутрішня; вольова і довільна, мимовільна; предметна і розумова. Уміння й навички. Процес формування вмінь і навичок. Умови успішного утворення вмінь і навичок. Перенос та інтерференція. Значення вмінь і навичок.

Мотивація діяльності. Цілі і мотиви діяльності людини. Активність особистості. Роль потреб у спрямованості особистості. Інтереси. Переконавання і світогляд особистості. Рівень домагань особистості. Види діяльності. Спілкування. Гра. Навчання. Праця.

Змістовий модуль 2. Проблеми соціальної психології

Тема 6. Психологія групи

Поняття групи. Класифікація груп. Структура взаємовідносин у малій групі. Міжособистісні стосунки в групах. Нормативна поведінка в групі. Конформізм. Рівень розвитку групи. Колектив як вища форма розвитку групи. Проблема колективу і навчально – виховний процес.

Тема 7. Психологія спілкування

Проблема спілкування в психології. Поняття спілкування. Види спілкування. Структура спілкування. Спілкування як обмін інформацією. Спілкування як сприймання людьми один одного. Механізми взаєморозуміння. Спілкування як взаємодія. Психологічні способи впливу в процесі спілкування: зараження, навіювання, наслідування, переконування. Міжособистісна атракція. Проблема точності міжособистісної перцепції.

Тема 8. Компетентність у спілкуванні

Поняття про компетентність у спілкуванні. Підходи до визначення комунікативних умінь. Маніпуляція як вид психологічного впливу. Головні принципи та правила ефективного спілкування. Вміння слухати, види слухання. Зворотний зв'язок у спілкуванні. Проблема оціночних та безоціночних суджень про іншу людину. Методи розвитку умінь спілкування та підвищення компетенції у спілкуванні.

Тема 9. Психологічний аналіз конфлікту

Поняття про конфлікт та конфліктні ситуації. Джерела конфлікту. Види конфліктів. Аналіз конфлікту. Конфліктна проблема. Учасники конфлікту. Конфліктні інтереси. Позиція учасника конфлікту. Динаміка конфлікту. Фази конфлікту. Стилі поведінки у конфліктній ситуації. Конкуренція. Ухилення. Компроміс. Пристосування. Співпраця.

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Максименко С. Д. Загальна психологія : навч. посіб. / С. Д. Максименко. – Вид. 2-е. – К. : ЦНЛ, 2004. – 183 с.
2. Психологія : підручник / За ред. Ю. Л. Трофімова. – Вид. 5-те, стер. – К. : Либідь, 2005. – 560 с.
3. Русинка І. І. Психологія : навч. посіб. / І. І. Русинка. – К. : Знання, 2007. – 367 с.
4. Тодорова І. С. Психологія : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни за кредитно-модульною системою / І. С. Тодорова – Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2010; [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.ussu.org.ua>.
5. Тодорова І. С. Психологія та педагогіка: Навч. пос. / І. С. Тодорова, В. І. Павленко. – К.: ЦНЛ, 2011. – 228 с.
6. Цимбалюк І. М. Психологія : навч. посіб. / І. М. Цимбалюк. – К. : ВД Професіонал, 2004. – 216 с.

Додаткова література

7. Атватер И. Я. Вас слушаю :Советы руководителю, как правильно слушать собеседника / И. Я. Атватер. – М. :Экономика, 1988.– 11 с.
8. Грачев Г. В. Манипулирование личностью: организация, способы и технологии информационно-психологического воздействия / Г. В. Грачев, И. К. Мельник. – Изд. 2-е, испр., доп. – М. : ИФ РАН, 2002. – 288 с.
9. Дуткевич Т. В. Практична психологія: Вступ у спеціальність : навч. посіб. / Т. В. Дуткевич, О. В. Савицька. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 256 с.
- 10.Изард К. Э. Психология эмоций; пер. с англ. / К. Э. Изард. – С.Пб. : Питер, 2000. – 464 с.
- 11.Копець Л. В. Психологія особистості : навч. посіб. / Л. В. Копець. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 460 с.
- 12.Лэнгле А. Эмоциональное выгорание с позиций экзистенциального анализа / А. Лэнгле // Вопросы психологии. – 2008. – № 2. – С. 45.
- 13.Марцинковская Т. Д. Актуальные проблемы методологии современной психологической науки / Т. Д. Марцинковская // Вопросы психологии. – 2007. – № 2. – С. 171.
- 14.Методика изучения привлекательности работы как одного из показателей социально-психологического климата // Персонал. – 2004. – № 3. – С. 28–30.
- 15.Методологічні та теоретичні проблеми психології : навч. посіб. / М. С. Корольчук, Ю. Л. Трофімов, В. І. Осьодло та ін. – К. : Ніка-Центр, 2008. – 336 с.
- 16.Петровская Л. А. Компетентность в общении. Социально-психологический тренинг / Л. А. Петровская. – М. : Изд-во МГУ, 1989. – 216 с.
- 17.Психология : учеб. для эконом. вузов / Под общ. ред. В. Н. Дружинина. – С.Пб. : Питер, 2000. – 672 с.
- 18.Роменець В. А. Історія психології ХІХ – початку ХХ століття / В. А. Роменець. – К. : Вища школа, 2007. – 614 с.
- 19.Сидоренко Е. В. Тренинг влияния и противостояния влиянию / Е. В. Сидоренко. – С.Пб. : Речь, 2002. – 256 с.
- 20.Соколова Е. Т. Феномен психологической защиты / Е. Т. Соколова // Вопросы психологии. – 2007. – № 4. – С. 66–79.

21. Степанов О. М. Основи психології та педагогіки : навч. посіб. /
О. М. Степанов, М. М. Фіцула. – К. : Акадвідав, 2005. – С. 387–464.
22. Тодорова І. С. Психодіагностика : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни за кредитно-модульною системою / І. С. Тодорова, І. Г. Тітов. – Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2008; [Електрон. ресурс]. – Режим доступу:
<http://lib.uccu.org.ua>.
23. Фрейджер Р. Личность. Теории, упражнения, эксперименты; пер. с англ. /
Р. Фрейджер, Д. Фейдимен. – С.Пб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2004. – 608 с.
24. Чуприкова Н. И. Система понятий общей психологии и функциональная система психической регуляции поведения и деятельности / Н. И. Чуприкова // Вопросы психологии. – 2007. – № 3. – С. 3 – 15.
25. Шостром Э. Анти-Карнеги, или Человек-манипулятор; пер. с англ. /
Э. Шостром. – Мн. : ТПЦ «Полифакт», 2006. – 128 с.